

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 255/04-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. marca 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Alexandra Bröstla a Ľudmily Gajdošíkovej o sťažnosti Ing. K. K., bytom K., zastúpenej advokátkou JUDr. M. Š., K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a porušenia jej práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. K. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Ing. K. K. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Ing. K. K. p r i z n á v a úhradu trov konania 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I p o v i n n ý zaplatiť na účet advokátky JUDr. M. Š., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. októbra 2004 doručená s'ťažnosť Ing. K. K., bytom K., (ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. M. Š., K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a porušenia jej práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99, ktorého predmetom je určenie výživného od manžela.

S'ťažovateľka podala žalobu okresnému súdu 18. februára 1999 a do dnešného dňa nebolo vo veci právoplatne rozhodnuté. Podľa vyjadrenia s'ťažovateľky „*súdne konanie vo veci takmer neprebíha*“, hoci opakovane žiadala prostredníctvom svojej právnej zástupkyne o nariadenie pojednávania. Využila aj inštitút podania s'ťažnosti podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní s'ťažnosti a o voľbách prísediacich

(zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov a predseda okresného súdu uznal jej sťažnosť za dôvodnú.

Sťažovateľka uvádza, že je ťažko zdravotne postihnutá (bola uznaná za invalidnú a je poberateľka invalidného dôchodku), jej zdravotný stav sa jej aj z dôvodu pretrvávajúceho stresu zhoršuje, navyše je na ňu výživou odkázaná jej dcéra, t. č. vysokoškoláčka (konanie o výživné pre dcéru taktiež nie je ešte právoplatne skončené).

Sťažovateľka preto žiada, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Okresný súd Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99 porušil právo Ing. K. K., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prieťahov zaručených v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný súd SR prikazuje Okresnému súdu Košice I, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99 konal bez zbytočných prieťahov.

Ing. K. K. priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 400.000,- Sk, ktoré je Okresný súd Košice I povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Ing. K. K. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia, ktorú je Okresný súd Košice I povinný vyplatiť jej právnej zástupkyňi do jedného mesiaca od dňa doručenia tohto nálezu.“

Ústavný súd sťažnosť po predbežnom prerokovaní 1. decembra 2004 uznesením č. k. II. ÚS 255/04-11 prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie právna zástupkyňa sťažovateľky, ako aj okresný súd na výzvu ústavného súdu oznámili, že netrávajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Predseda okresného súdu sa k sťažnosti vyjadril nasledovne:

„Predmetný návrh na určenie výživného na manželku bol podaný na tunajšom súde 18. 2. 1999.

Súd zabezpečil prípravu pojednávania podľa ust. § 114 O. s. p. a to tým, že dňa 9. 3. 1999 doručil návrh na vyjadrenie odporcovi a vyzval Daňový úrad Košice I o zaslanie daňového priznania účastníkov za rok 1998.

Prvé pojednávanie bolo vytýčené na deň 12. 4. 2000. Po vypočutí účastníkov bolo odročené na neurčito. Ďalšie malo byť vytýčené po vypracovaní znaleckého posudku vo veci Nc 1028/98 (úprava práv a povinností k mal. dcére).

Na deň 14. 12. 2000 bolo vytýčené druhé pojednávanie. Navrhovateľka ani odporca sa ho nezúčastnili. Právna zástupkyňa ospravedlnila navrhovateľku, odporca nemal vykázané doručenie predvolania. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom zisťovania adresy, na ktorej sa zdržiava odporca.

Ďalšie pojednávanie bolo vytýčené na deň 1. 2. 2001. Navrhovateľka sa ho nezúčastnila z dôvodu úrazu. Pojednávanie bolo odročené na neurčito s tým, že bude nariadené po predložení účtovných dokladov odporcu, resp. po doplnení znaleckého dokazovania vo veci Nc 1028/98.

Dňa 6. 3. 2001 bolo zistené zo spisu Nc 1028/98, že znalecký posudok nebol dopracovaný.

Ďalšie pojednávanie bolo vytýčené na deň 11. 9. 2002, zároveň bol Daňový úrad Košice I vyzvaný na predloženie daňových priznaní účastníkov za roky 2000, 2001. Pojednávanie bolo preročené z dôvodu plánovanej dovolenky odporcu na deň 6. 11. 2002 s tým, že Daňový úrad Košice I bol vyzvaný na predloženie daňového priznania (výkaz o príjmoch a výdavkoch, výkaz o majetku a záväzkoch + aj za spoločnosť PULDIS, s. r. o.) účastníkov konania za rok 2000 a zo spisu Nc 1028/98 mal byť pripojený znalecký posudok. Daňový úrad Košice I doložil požadované doklady dňa 18. 10. 2002. Pojednávanie bolo odročené na neurčito s tým, že právna zástupkyňa navrhovateľky mala zaslať pripomienky k vykonanému znaleckému dokazovaniu a malo byť nariadené znalecké dokazovanie na preukázanie príjmov navrhovateľky aj odporcu za roky 2000 a 2001, prípadne 2002.

Ďalšie pojednávanie bolo vytýčené na deň 27. 1. 2004. Zároveň bol požiadaný Daňový úrad Košice I o zaslanie priznania k dani z príjmu odporcu za rok 1997 a spoločnosti PULDIS, s. r. o. za roky 1997, 1998, 1999.

Daňový úrad Košice I zaslal doklady 16. 1. 2004, odporca zaslal vyjadrenie na súd dňa 21. 1. 2004 aj s prílohami (približne 190 strán). Pojednávania sa nezúčastnila

navrhovateľka. Právna zástupkyňa navrhovateľky a odporca požiadali súd o poskytnutie lehoty na mimosúdne urovnanie sporu.

Právna zástupkyňa navrhovateľky podaním zo dňa 9. 2. 2004 oznámila, že k dohode medzi účastníkmi nedošlo a trvá na ďalšom pojednávaní.

Ďalšie pojednávanie bolo vytýčené na deň 5. 3. 2004. Odporca sa ho bez ospravedlnenia nezúčastnil. Bola mu uložená poriadková pokuta 10.000,- Sk. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom zabezpečenia listinných dokladov na vypracovanie znaleckého posudku a zistenia čistého príjmu odporcu za rozhodné obdobie.

Dňa 15. 7. 2004 bola navrhovateľka vyzvaná na predloženie dokladu o výške invalidného dôchodku do dňa rozvodu manželstva. Daňový úrad Košice I bol vyzvaný na predloženie daňového priznania odporcu za roky 2001, 2002, 2003 a spoločnosti PULDIS, s. r. o. za roky 2002, 2003.

Navrhovateľka predložila požadované doklady dňa 2. 8. 2004, Daňový úrad Košice I dňa 30. 7. 2004.

Dňa 27. 10. 2004 súd vyzval Záručnú a rozvojovú banku o zaslanie informácie o príjmoch, ktorými odporca deklaroval majetkové schopnosti k poskytnutiu úveru zo dňa 28. 10. 2002 a k úveru, ktorý mu bol poskytnutý na kúpu nehnuteľnosti v kat. území Košice – Sever, Tomášikova 4, Košice. Zároveň mali oznámiť, akým spôsobom bol v uvedených zmluvách dohodnutý spôsob splácania, výška splátok a či odporca riadne úver spláca. Taktiež bola vyzvaná VÚB, a. s. na oznámenie, či bol odporcom vyplatený záručný vklad za úver, ktorý mu bol poskytnutý v októbri 1997, odporca mal doložiť do spisu peňažné denníky za rok 1999-2003.

VÚB a. s. požiadala dňa 7. 12. 2004 súd o bližšiu špecifikáciu odporcu (IČO, číslo úverového účtu) pre identifikáciu poskytnutého úveru. Následne dňa 5. 1. 2005 súd vyzval odporcu doplniť požadované údaje.

Predmetom posudzovaného konania je návrh, ktorým sa navrhovateľka domáhala určenia vyživovacej povinnosti zo strany odporcu podľa ust. § 91 Zákona o rodine.

Z obsahu spisu som nezistil skutočnosti, ktoré by svedčili o osobitnej skutkovej alebo právnej zložitosti veci.

K predĺženiu konania prispeli predovšetkým účastníci konania, ktorí sa viackrát nezúčastnili vytýčených pojednávaní a súd následne po uplynutí určitej doby musel

opätovne zabezpečiť dôkazy, aby zistil skutkový stav veci, na základe ktorého by mohol vo veci rozhodnúť.

Mám za to, že súd postupoval vo veci bez zbytočných prieťahov.“.

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov...“.

Sťažovateľka zároveň namietala porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ (II. ÚS 61/98), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným... rozhodnutím alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (II. ÚS 219/04).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria súd považuje aj povahu prejednávanej veci.

Preskúmaním doterajšieho konania pred okresným súdom ústavný súd zistil tieto skutočnosti:

1. Podľa názoru ústavného súdu pri rozhodovaní o výživnom manželky nejde o právne a fakticky zložitú vec; ide o súčasť bežnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Aj predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedol, že nezistil skutočnosti, ktoré by svedčili o osobitnej skutkovej alebo právnej zložitosti veci. Čo sa týka povahy veci, podľa názoru ústavného súdu táto by mala byť v danom prípade rozhodujúca pri postupe súdu, pretože rozhodovanie o výživnom je spojené so zabezpečovaním každodenných potrieb fyzických osôb a všeobecné súdy by mali k týmto konaniam pristupovať s osobitnou starostlivosťou a urýchlením.

2. Ďalším kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99, je správanie sťažovateľky ako účastníčky tohto konania. Ústavný súd hodnotí prístup sťažovateľky ako aktívny, hoci sa osobne na niektorých pojednávaniach nezúčastnila, avšak jej právna zástupkyňa sa v zásade na nariadených pojednávaniach zúčastňovala. Žiadosť o poskytnutie lehoty na mimosúdne urovanie sporu medzi dvoma pojednávaniami v roku 2004 neovplyvnila podľa názoru ústavného súdu podstatným spôsobom celkovú dĺžku konania, ktorá začala v roku 1999. Od roku 1999 sa sťažovateľka opakovane dožadovala aktívnejšieho prístupu súdu pri rozhodovaní o jej návrhu podávaním žiadostí o nariadenie pojednávania.

3. Posledným kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval zbytočné prietahy v konaní sp. zn. 12 C 171/99, bol postup okresného súdu.

Na základe sťažnosti, spisu a vyjadrenia okresného súdu ústavný súd zhodnotil postup súdu nasledovne:

Od podania návrhu na určenie výživného na manželku, t. j. od 18. februára 1999, okresný súd do nariadenia prvého pojednávania zisťoval príjmovú situáciu sťažovateľky a vyjadrenie odporcu.

Z celkovo siedmich nariadených a šiestich uskutočnených pojednávanií sa prvé pojednávanie uskutočnilo 12. apríla 2000, t. j. po 14 mesiacoch od podania návrhu. Toto

bolo odročené na neurčito v súvislosti s vykonávaným znaleckým dokazovaním vo veci sp. zn. Nc 1028/98 (úprava práv a povinností k mal. dieťaťu). Ďalšie pojednávania nariadené na 14. december 2001, 11. september 2002 a 5. marec 2004 sa neuskutočnili z dôvodu neprítomnosti odporcu (nedoručenie predvolania z dôvodu jeho neznámeho pobytu, z dôvodu dovolenky a v poslednom prípade z dôvodu jeho neospravedlnenej absencie, za čo mu bola uložená poriadková pokuta). V poradí tretie pojednávanie 1. februára 2001, ktoré sa uskutočnilo po dvoch mesiacoch po druhom pojednávaní bez akéhokoľvek procesného úkonu vo veci, bolo odročené z dôvodu dopĺňania účtovných dokladov odporcu. Od 1. februára 2001 do 6. novembra 2002, keď sa uskutočnilo v poradí štvrté pojednávanie, okresný súd zisťoval podklady pre rozhodnutie vo veci. Toto pojednávanie bolo odročené za účelom získania vyjadrenia k znaleckému dokazovaniu a nariadenia znaleckého dokazovania na preskúmanie príjmov účastníkov konania. Ďalšie – v poradí piate pojednávanie sa však uskutočnilo až 27. januára 2004, t. j. po viac ako 13 mesiacoch, a bolo odročené z dôvodu žiadosti účastníkov na poskytnutie lehoty na mimosúdne urovnanie sporu, ku ktorému však nedošlo. Zatiaľ ostatné pojednávanie bolo nariadené na 5. marec 2004 a bolo odročené na neurčito za účelom zabezpečenia listinných dôkazov, ktoré požadovala navrhovateľka a vypracovania znaleckého posudku na zistenie čistého príjmu odporcu v rozhodnom období. Na tomto pojednávaní bola odporcovi z dôvodu jeho neospravedlnenej absencie uložená poriadková pokuta 10 000 Sk. Od pojednávania v marci 2004 okresný súd zabezpečoval opakovane doklady pre rozhodnutie vo veci samej.

Pri hodnotení celého konania ústavný súd dospel k záveru, že konanie je poznamenané tak čiastočnou nečinnosťou, ako aj neefektívnou činnosťou spočívajúcou v opakovanom zisťovaní príjmov účastníkov ako nevyhnutného predpokladu rozhodnutia vo veci samej bez vyhodnotenia skutočnosti, že návrh na určenie výživného manželky bol podaný po rozvode manželstva.

V nadväznosti na tento záver ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jej práva upraveného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Keďže namietané konanie nebolo do času rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti ešte právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 171/99 v ďalšom období konal bez zbytočných prietahov.

V nadväznosti na rozhodnutie ústavného súdu o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia podľa § 56 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Aj keď ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní sp. zn. 12 C 171/99 konal bez zbytočných prietahov, nepovažoval vzhľadom na okolnosti prípadu uplatnenie tejto svojej právomoci za dostatočné k tomu, aby sa dosiahla vo veci účinná náprava, a preto považoval za potrebné rozhodnúť aj o žiadosti sťažovateľky priznať jej primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka žiadala, aby jej bolo priznané finančné zadosťučinenie vo výške 400 000 Sk z dôvodu dlhotrvajúceho stavu právnej neistoty pôsobiacej negatívne aj na jej zdravotný stav. Vzhľadom na okolnosti prípadu a doterajšiu dĺžku konania, v ktorom došlo k zbytočným prietahom, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade suma 40 000 Sk zodpovedá primeranému finančnému zadosťučineniu sťažovateľky za ujmu, ktorú utrpela.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním advokátkou JUDr. M. Š. v konaní pred ústavným súdom, ktoré sťažovateľka nevyčíslila konkrétnou sumou. Ústavný súd ich podľa príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb vyčíslil sumou 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) spolu za dva úkony právnej pomoci realizované v roku 2004 – prevzatie zastupovania a spísanie sťažnosti, ktoré považoval za účelne vynaložené náklady služby právnej pomoci (vypočítanou zo základu nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky, ktorá v prvom polroku 2003 bola 13 002 Sk, t. j. 4 534 Sk za jeden úkon a 136 Sk režijný paušál).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. marca 2005